

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық университеті

Химия және химиялық технологиялар факультеті

Органикалық заттар, табиғи қосылыстар мен полимерлер химиясы

және технологиясы кафедрасы

ПОЛИМЕРЛЕР ХИМИЯСЫ

«6В05301 – Химия» білім беру бағдарламасы

Үркімбаева Перизат Ибрагимқызы, х.ғ.к., доцент;

1 – МОДУЛЬ

**ПОЛИМЕРЛЕР ХИМИЯСЫНЫҢ
НЕГІЗГІ ҰҒЫМДАРЫ МЕН ЖІКТЕЛУІ**

2 – ДӘРІС

**ПОЛИМЕРЛЕРДІҢ ЖІКТЕЛУІ
ЖӘНЕ НОМЕНКЛАТУРАСЫ**

МАҚСАТЫ

Полимерлердің жіктелуі және
номенклатурасымен танысу.

ЖОСПАРЫ

---

1. Полимерлердің жіктелуі.
2. Полимерлердің номенклатурасы.

ПОЛИМЕРЛЕРДІҢ ШЫҒУ ТЕГІНЕ БАЙЛАНЫСТЫ ЖІКТЕЛУІ

Табиғи

Крахмал
Целлюлоза
Ақуыздар
Жүн
Каучук

Синтетикалық

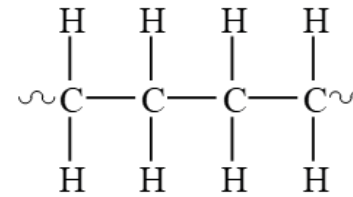
Полиэтилен
Полипропилен
Полистириол
Полиамид (найлон)
Фенол-формальдегид
шайырлары

Жасанды

Нитроцеллюлоза
Поливинил спирті
Вискоза

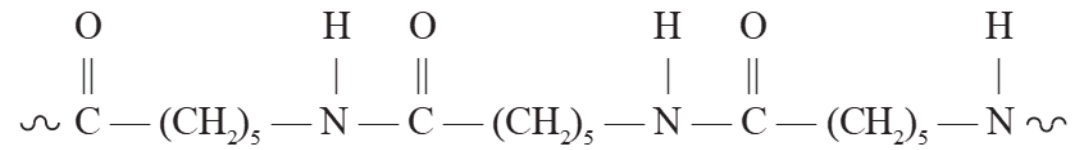
НЕГІЗГІ ТІЗБЕКТІҢ ҚҰРАМЫНА БАЙЛАНЫСТЫ

Гомотізбекті

Полиэтилен

Гетеротізбекті

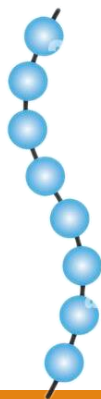

Полиамид

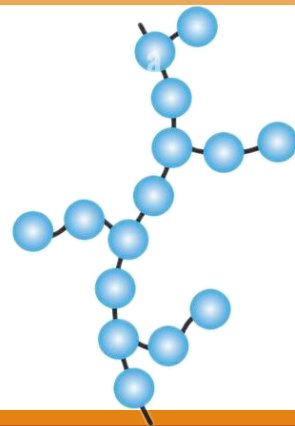
МЕДИКА-БИОЛОГИЯЛЫҚ МАҚСАТТАҒЫ ПОЛИМЕРЛЕРДІҢ ЖІКТЕЛУІ

МАКРОМОЛЕКУЛА ТІЗБЕКТЕРІНІҢ ҚҰРЫЛЫМЫНА БАЙЛАНЫСТЫ

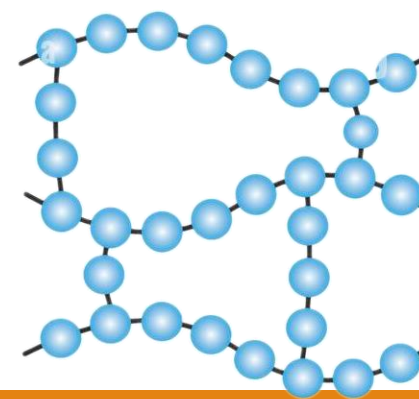
Сызықты

Тармақталған

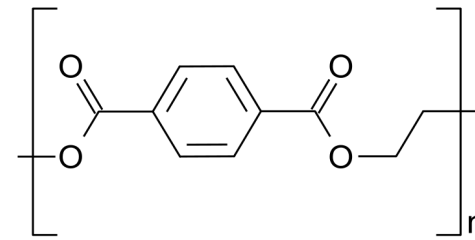
Торланған

МЕДИКА-БИОЛОГИЯЛЫҚ МАҚСАТТАҒЫ ПОЛИМЕРЛЕРДІҢ ЖІКТЕЛУІ

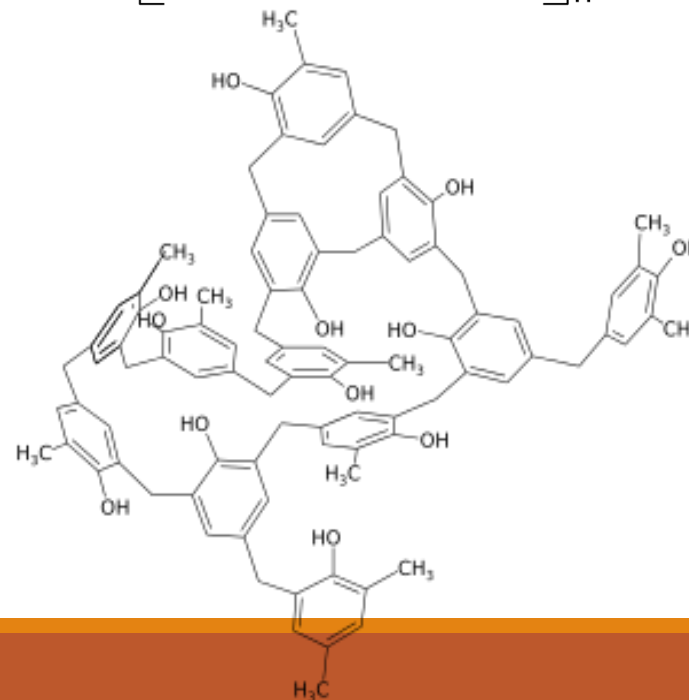
ҚЫЗДЫРҒАНДА БАЙҚАЛАТЫН ӨЗГЕРІСТЕРІНЕ БАЙЛАНЫСТЫ

Термопласттар

Полиэтилентерефталат
(ПЭТФ)

Терморреактивті
(реактопласттар)

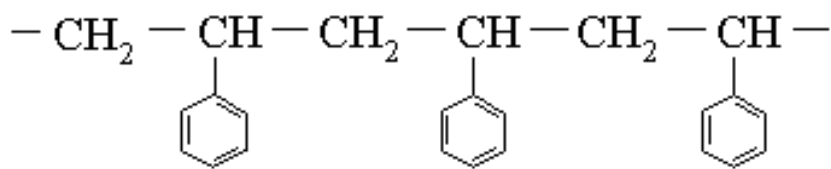

Фенолформальдегид
шайыры

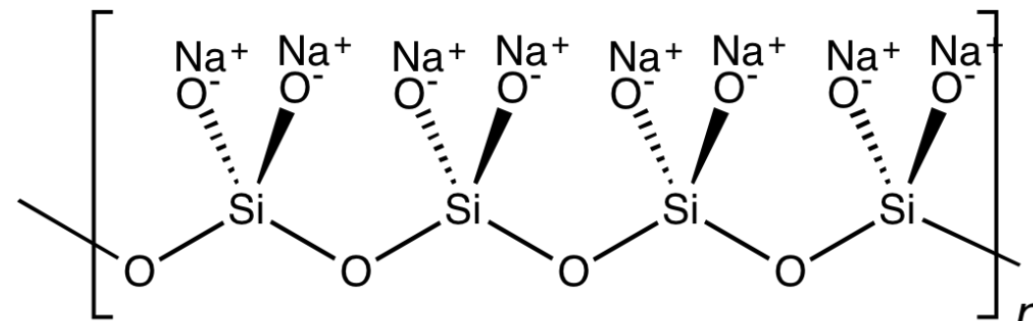
ПОЛИМЕРЛЕРДІҢ ХИМИЯЛЫҚ ТАБИҒАТЫНА БАЙЛАНЫСТЫ ЖІКТЕЛУІ

ОРГАНИКАЛЫҚ

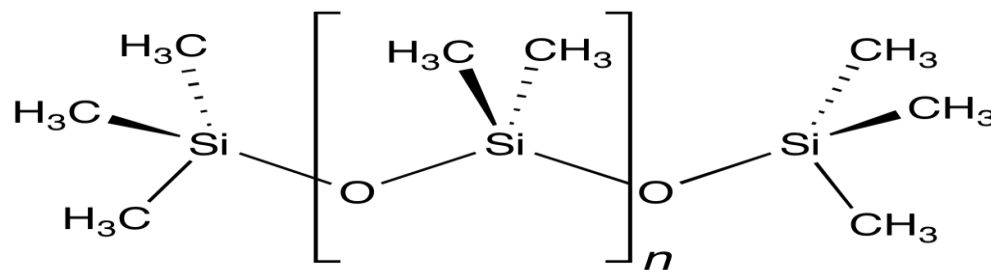
Полистирол

БЕЙОРГАНИКАЛЫҚ

Натрий силикаты

ЭЛЕМЕНТОРГАНИКАЛЫҚ

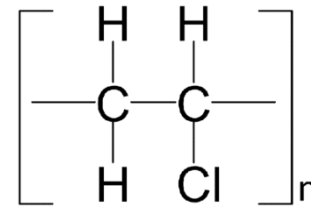

Полиметилсилоксан

МЕДИКА-БИОЛОГИЯЛЫҚ МАҚСАТТАҒЫ ПОЛИМЕРЛЕРДІҢ ЖІКТЕЛУІ

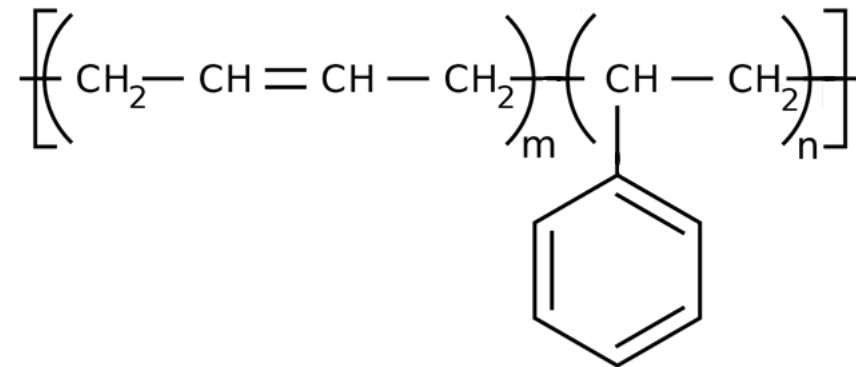
ҚҰРАУШЫ БУЫНДАРДЫҢ САНЫНА БАЙЛАНЫСТЫ

Гомополимерлер

Поливинилхлорид

Сополимерлер

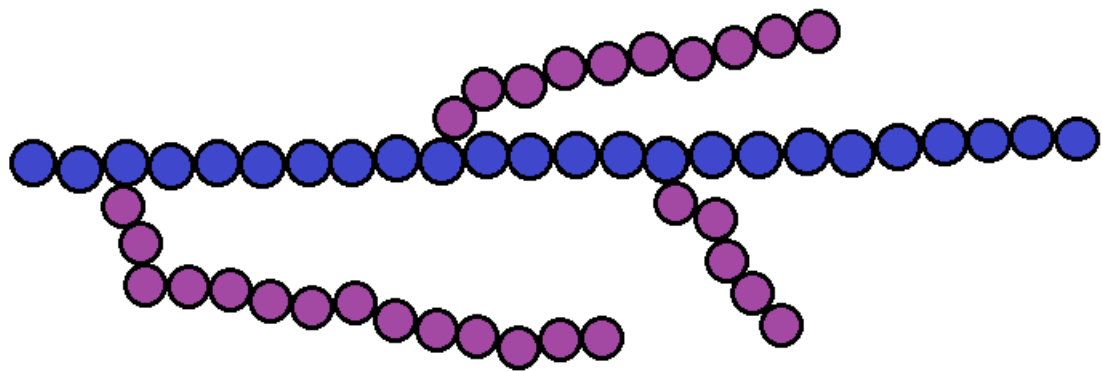
Бутадиенстирол сополимері

СОПОЛИМЕРЛЕРДІҢ ТҮРЛЕРІ

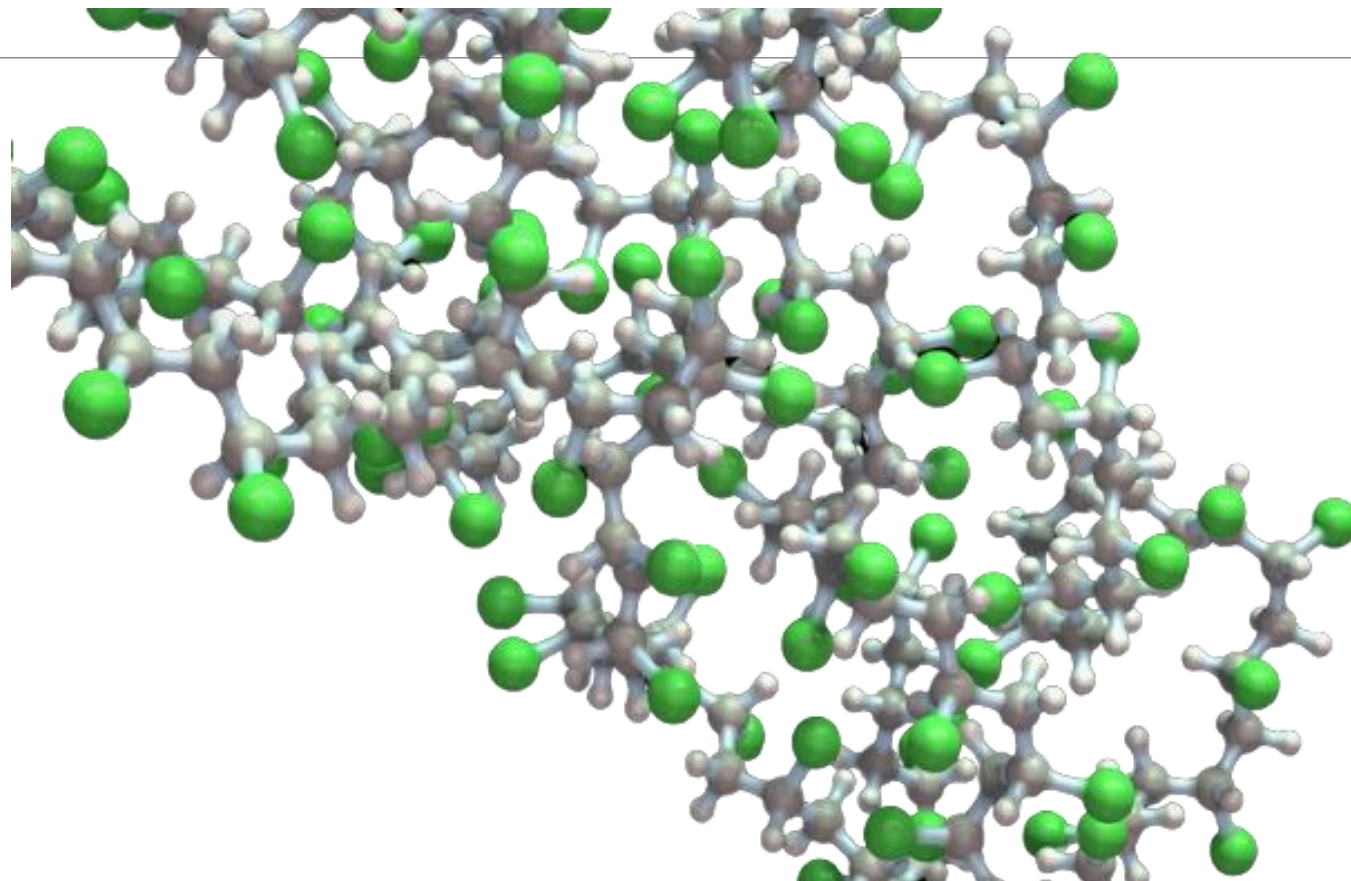

Блок сополимер

Жалғанған сополимер

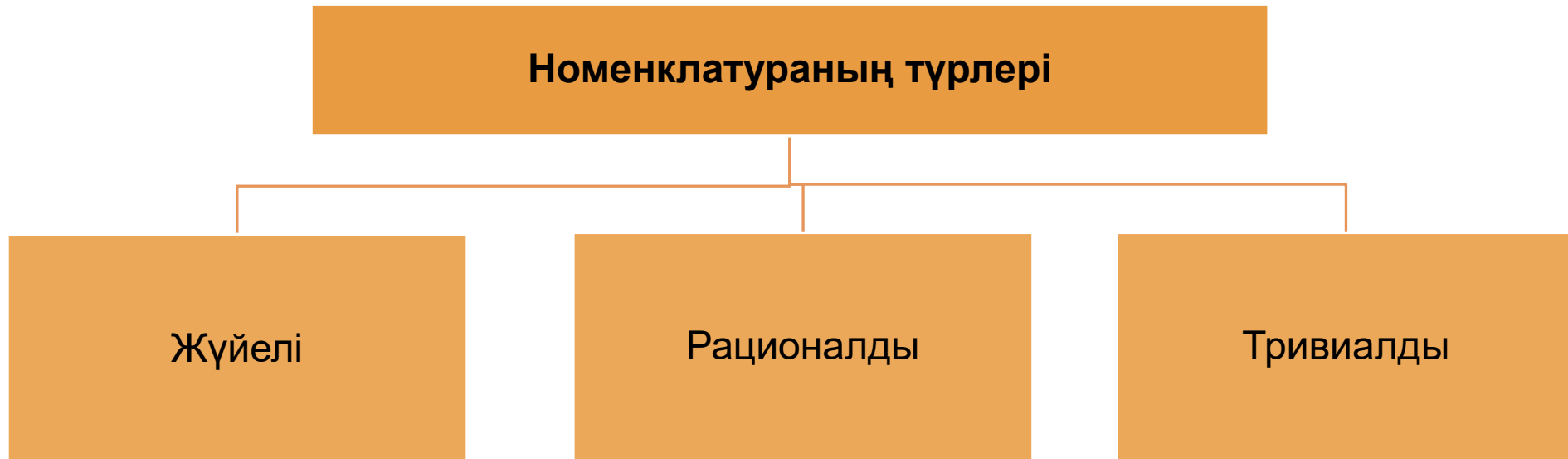
МЕДИКА-БИОЛОГИЯЛЫҚ МАҚСАТТАҒЫ ПОЛИМЕРЛЕРДІ АТАУ

thoughtco.com

МЕДИКА-БИОЛОГИЯЛЫҚ МАҚСАТТАҒЫ ПОЛИМЕРЛЕРДІ АТАУ

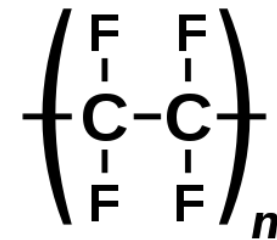

ТРИВИАЛДЫ НОМЕНКЛАТУРА

Полимерлердің ежелден қалыптасқан немесе коммерциялық атаулары - **тривиалды номенклатурамен** аталады.

Фторопласт протездері

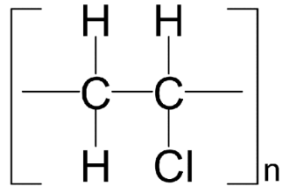

Политетрафторэтилен

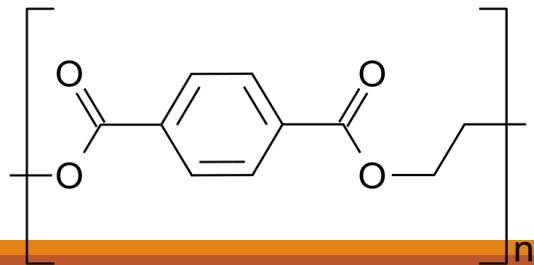
РАЦИОНАЛЬНАЯ НОМЕНКЛАТУРА

Бастапқы мономердің алдына "поли-" сөзі қосылады.

Бұл номенклатураны полимерлену әдісімен алынған және бір мономерден синтезделген полимерлерге жиі қолданады.

Полиэтиленхлорид

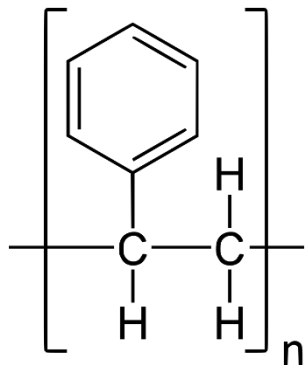
Полиэтилентерефталат
(ПЭТФ)

ЖҮЙЕЛІ НОМЕНКЛАТУРА

XX ғасырдың 70-жылдары ИЮПАК полимерлерді атау үшін **жүйелі номенклатура** ұсынды.

Бұл жүйе полимер тізбегіндегі **қайталанатын буын құрылымына (ҚБҚ)** негізделген.

Органикалық қосылыстардың номенклатурасының ережесіне сай, **ҚБҚ-ға “поли-”** жұрнағы қосылады.

Поли-1-фенилэтилен

КЕЙБІР СЫЗЫҚТЫ ПОЛИМЕРЛЕРДІҢ АТАУЛАРЫ

Қайталанатын бөлік құрылымы (ҚБҚ)	Номенклатура бойынша атауы		
	Тривиалды	Рационалды	Жүйелі
$—\text{CH}_2—\text{CH}_2—$	Даплен (Германия)	Полиэтилен	Полиметилен
$—\text{CF}_2—\text{CF}_2—$	Тефлон	Политетрафторэтилен	Полидифторметилен
$\begin{array}{c} —\text{CH}—\text{CH}_2— \\ \\ \text{CN} \end{array}$	-	Полиакрилонитрил	Поли-1-цианоэтилен
$\begin{array}{c} —\text{CH}—\text{CH}_2— \\ \\ \text{OH} \end{array}$	-	Поливинил спирті	Поли-1-гидроксиэтиленг

ҚОРЫТЫНДЫ

---

1. Полимерлер шығу тегіне, макромолекуланың негізгі тізбегінің құрамына, құрылымына, химиялық табиғатына, қыздырғанда байқалатын өзгерістеріне, құраушы буындардың санына байланысты жіктеледі.
2. Полимерлер тривиалды, рационалды және жүйелі номенклатура бойынша аталады.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТТЕР ТІЗІМІ:

---

1. Ерғожин Е.Е., Құрманәлиев М.Қ. Жоғары молекулалық қосылыстар химиясы. – Алматы: Альманах, 2023. – 5-41 б.
2. Абдықалыкова Р.А., Рахметуллаева Р.К., Үркімбаева П.И. Полимерлердің химиясы мен физикасы. Оқу құралы. – Алматы: Қазақ университеті, 2015. – 5-10 б.
3. <https://www.thoughtco.com/biochemistry-4133588>
4. <https://nt-tmg.ru/blog/primeneniye-i-svoystva-ftoroplasta>
5. <https://www.alamy.com/search.html?imageurl=c66228cb-753b-4270-aae8-680647e9f4e8.png>